

Тақриз

ба диссертатсияи номзадии Баҳорзода Сирочиддини Ашур дар мавзуи «Саҳми Садриддин Айнӣ дар таҳқиқи таърихи халқи тоҷик (нимаи дуюми асри XIX – ибтидои асри XX)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.09 – таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ. – Душанбе, 2025.

Олими барҷаста ва ҷаҳоншӯхрати рус, собиқ раиси филиали Академияи илмҳои ИҶШС дар Тоҷикистон академик Евгений Никанорович Павловский (1884-1965) гуфта буд: «Устод Айнӣ оғозгари таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи умуми иҷтимоӣ дар қарни XX дар Тоҷикистон аст». Ҳақ ба ҷониби академик аст. Воқеан С. Айнӣ муаллифи аввалин асарҳои таҳқиқии таърихшиносӣ мебошад. Вобаста ба гуфтаҳои боло аз тарафи Баҳорзода Сирочиддин Ашур мавриди таҳқиқи махсус қарор додани «Саҳми Садриддин Айнӣ дар таҳқиқи таърихи халқи тоҷик (нимаи дуюми асри XIX – ибтидои асри XX)» мардуми мо боиси дастгирӣ аст. Ин як падидаи мусбӣ дар таърихнигорӣ марҳалаи истиқлоли давлатии ватанамон мебошад.

Соҳтори рисола тибқи талаботи усулӣ ва хронологӣ барои ҳалли вазифаҳои дар таҳқиқот гузошташуда ҷавобгӯ аст. Муаллиф манобеи гуногунро, ки марбути мавзуи таҳқиқшаванда аст, истифода ва бори нахуст ба гардиши илмӣ ворид намудааст.

Муаллиф дар муқаддима мубрамаӣ ва аҳаммияти илмии таҳқиқот, таҳлили қиёсии осори бунёдии истифодашуда, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, тавзеҳи муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда, объект ва предмети таҳқиқот, хронологияи мавзӯ, аҳаммияти илмӣ ва амалии мавзӯ, маълумот дар бораи апробатсияи натиҷаи таҳқиқоти илмӣ ва соҳтори рисоларо ташреҳ медиҳад.

Диссертатсия бо сарсухани муқаммал оғоз мегардад дар он муаллиф бо далелҳои дақиқ муҳим будани мавзуро вобаста ба марҳалаи истиқлоли давлатии Ватанамон нишон додааст. Зеро осори таърихии С. Айнӣ дар рӯзҳои мо мазмун ва мундариҷаи нав пайдо карда, дар худшиносии мардумамон саҳми калон дорад. Ин оварда ба мустаҳкам кардани истиқлоли давлатии Тоҷикистони азиз мерасонад. Ҳамчунин, дар сарсухани диссертатсия дараҷаи омӯзиши мавзӯ манбаҳои ба он

вобаста мавриди таҳлили амиқ қарор дода шудааст. Муаллиф бо далелҳои қатъӣ исбот кардаст, ки мавзӯи мазкур дар таърихнигории муосири мо бори аввал мавриди омӯзиши махсус қарор дода шудааст. Навовариҳои дар қор овардашро як як шарҳ эъзоҳи илмӣ додааст. Ғайр аз ин дар сарсухан мақсад ва вазифаҳои муаллиф дар ҳалли мавзӯ хело аниқ баён карда шудааст. Ҳамаи он аз малакаи касбии муаллиф дарак медиҳад.

Рисолаи Баҳорзода С.А. ба ғайр аз сарсухани мукаммали илмӣ дорои ду боб панҷ зербоб хулоса ва номгӯи адабиёт мебошад. Қисми муҳимми диссертатсияи Баҳорзода С.А. ин боби аввали он мебошад. Дар боби мазкур таърихи халқи тоҷик дар охири асри XIX дар таҳқиқи С. Айнӣ бо далелҳои аниқу дақиқ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст. Дар боби мазкур вазъияти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии марҳала хело мушаххас таҳлил ва таҳқиқ шудааст. Худи С. Айнӣ яке аз ходимони намоёни фарҳангӣ мебошад. Зеро ӯ ба фаъолияти эҷодӣ дар инкишофи фарҳанги марҳалаи мазкур саҳми арзанда дорад.

Муаллиф дар анҷоми боби якум хулосабарориҳои мантиқӣ намудааст.

Боби дигари диссертатсия аз тарафи С. Айнӣ таҳқиқ шудани таърихи халқи тоҷик дар ибтидои асри XX мебошад, ки хело ҷолиб ва диқатҷалбкунанда аст. Дар марҳалаи мазкур на танҳо С. Айнӣ як мушоҳиди оддӣ, балки иштирокчии бевоситаи бисёр ҳаводиси сиёсӣ, фарҳангӣ буд. С. Айнӣ воқеаҳои ба чашми худ дидаро дар асарҳои тасвир кардааст. Мушоҳидаҳои С. Айнӣ дар рӯзҳои мо ба як маъҳазии нодири таърихӣ мубаддал шудаанд. Мо дар асоси он вазъияти сиёсии марҳалаи мазкур ҳаракати маорифпарварӣ, ҳаракати ҷадидия, дар ин асос вазъияти ҷамъияти сиёсии он даврро дақиқ барқарор мекунем. Қори мазкур аз тарафи муаллиф Баҳорзода С.А. ба дараҷаи баланд иҷро карда шудааст, ки аз малакаи хуби таърихнигорияш шаҳодат медиҳад.

Муаллиф дар анҷоми боби дуюм ҳам хулосабарориҳои мантиқӣ намудааст.

Дар хулоса Баҳорзода Сирочиддин Ашур натиҷаи таҳқиқоташро ҷамъбасти намуда, махсус таъкид кардааст, ки аҳаммияти сиёсӣ ва фарҳангӣ осори С. Айнӣ, махсусан асарҳои таърихӣ ӯ дар рӯзҳои мо хело боло рафтааст. Асарҳои С. Айнӣ моро водор мекунанд, ки ба қадри истиқлоли давлатиамон расем ва онро

ҳамчун гавҳараки чашм нигоҳ дорем. Зеро дар сарғахи он С. Айнӣ истода ҷонбозиҳои зиёд карда буд. Ҳамин ҷиҳати хизмат ва эҷодиёти С. Айнӣро Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба назар гирифта, дар қатори аввалинҳо унвони олии Қаҳрамони Тоҷикистонро ба Садриддин Айнӣ сазовор доништааст. Ҳамчунин, ба ташаббуси Пешвои миллат - Президенти Тоҷикистон нахустин муассисаи таҳсилоти олии ватанамон Донишгоҳи омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ гузошта шуд.

Саҳми бевоситаи Баҳорзода Сирочиддин дар омӯзиши масъалаи илмии мазкур дар чунин нуқтаҳо ифода меёбад:

- дар заминаи инъикоси таърихи миллат, исбот намудани қадимияти халқи тоҷику фарҳанги волои он ва ҳуқуқи соҳибдавлат гардидани вай аз ҷониби С. Айнӣ;

- инъикоси мақому ҷойгаҳи халқи тоҷик дар рушди фарҳангу маънавиёти ҷомеа дар таърих ба таҳлили сарчашмаҳои таърихӣ;

- инъикоси хусусиятҳои хоси таърихи сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии халқи тоҷик дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX аз ҷониби шоҳид ва донишманди замони ӯ дар назардошти вояҳои;

- нишон додани саҳми беназири аллома Садриддин Айнӣ дар инъикоси таърихи вояҳои халқи миллати тоҷик ва натиҷаи он дар рушди дурнамои миллату давлат.

Мавод ва хулосабарориҳои таҳқиқотро метавон бо мақсади беҳтар кардани раванди таълимӣ, тарбиявӣ ва омода кардани монографияи тахассусӣ, хондани курси махсус дар факултаҳои таърих истифода кард.

Баҳорзода Сирочиддин аз иҷрои вазифаҳои дар назди худ гузошта баромадааст. Муаллиф сарчашмаҳои зиёд ва осори таҳқиқотии истифодашударо таҳлил ва ба низом дароварда, бо далел муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшударо тасвиб намудааст.

Натиҷаи таҳқиқоти рисола тавассути апробатсия дар конференсияҳои дохили Донишгоҳи миллии Тоҷикистон амалӣ шудааст. Муҳтавои рисола аз ҷониби муаллиф дар 5 мақола, ки дар маҷаллаҳои тақризишавандаи КОА-и Русия ва

Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудааст ва мақолаҳо дар дигар нашрияҳо низ ба нашр расидаанд. Мундариҷаи онҳо бо андешаи муаллиф дар рисолаи ба ҳимоя пешниҳодшуда мутобиқат дорад.

Бо назардошти мубрами мавзӯи таҳқиқшуда, навоарӣ ва аҳамияти назариявии натиҷаҳои бадастомада, рисолаи Баҳорзода Сирочиддин «Саҳми Садриддин Айнӣ дар таҳқиқи таърихи халқи тоҷик (нимаи дуюми асри XIX – ибтидои асри XX)», ки барои дарёфти дараҷи илмии номзоди илмҳои таърих тибқи банди 53-и «Низомнома»-и Шурои диссертсионӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ кардааст, пурра ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 07.00.09 – таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ мебошад.

Роҳбари илмӣ: н.и.т., дотсенти кафедраи таърихнигорӣ ва архившиносии ДМТ

Ёрмухамматов А.

Имзои А. Ёрмухамматов ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДМТ

Тавқиев Э. Ш.